

Список використаних джерел

1. Камінська Н. В. Децентралізація влади і досвід її проведення у зарубіжних державах / Н. В. Камінська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — 2014. — № 4. — С. 35–40.
2. Мартиненко П. Ф. Децентралізація у здійсненні державної влади як конституційний принцип в Україні / П. Ф. Мартиненко // Українсько-європейський журнал міжнародного та порівняльного права. — 2001. — Т. 1, вип. 2. — С. 23.
3. Лелеченко А. П. Децентралізація в системі державного управління в Україні: теоретико-методологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл.: 25.00.01 / А. П. Лелеченко. — К., 2006. — 20 с.
4. Проневич О. С. Діяльність муніципальної (місцевої) поліції/міліції в європейських державах: деякі теоретичні та організаційно-правові аспекти / О. С. Проневич // Право і суспільство. — 2009. — № 4. — С. 3–11.
5. Волуйко О. М. Перспективи створення муніципальної поліції в умовах реформування міліції України / О. М. Волуйко // Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України: Всеукр. наук. - практ. конф. — К., 2015. — С. 10.

**Анна Вакуленко,
Олеся Козакевич,**

*студентки 1 курсу ОР «Магістр»
судово-адміністративного факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У КОНТЕКСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

*Прагнення людини до справедливості
робить демократію можливою,
але саме схильність людини до несправедливості
робить її необхідною.*

Р. Нібур

Одним з основних напрямів діяльності Ради Європи є захист прав людини. З огляду на це кожній особі гарантується право на справедливий суд, яке має фундаментальне значення в демократичному суспільстві. Адже діє принцип верховенства права, на основі якого має здійснюватися правосуддя, функціонувати правова система держави і формуватися суспільство. Крім того, визначальною тенденцією є те, що саме на положення про право на справедливий суд найчастіше посилаються заявники, які звертаються до Європейського суду з прав людини. Як наслідок, сформувалася досить вагома судова практика з реалізації цього права, що

дає змогу проаналізувати сутність права на справедливий суд, його елементи й обумовлює актуальність цієї теми.

Поняття «справедливість» є філософською категорією. Конституційний Суд України у своєму рішенні визначив справедливість як одну з основних засад права, що є ключовою в регулюванні суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права [2]. Окремим виявом справедливості є реалізація права на справедливий суд.

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає право кожної особи на справедливий суд [1].

В умовах сучасності, враховуючи головні суспільно-політичні чинники та виходячи з положення Конвенції та сформованої судової практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), право на справедливий суд є абсолютним правом і складається з таких елементів:

- право на суд;
- незалежний та неупереджений суд, створений на основі закону;
- справедливість судового розгляду;
- судовий розгляд у розумний строк.

Для повної реалізації права на суд як складової «справедливості» ЄСПЛ розробив такі структурні елементи: доступ до правосуддя, остаточність судового рішення, своєчасне виконання рішень.

Європейський суд з прав людини, розглянувши справу «Голдер проти Сполученого Королівства» у 1975 р., вперше дійшов висновку, що сама будова ст. 6 була би неефективною, якби вона не захищала право на те, що справа взагалі розглядатиметься. Як наслідок, суд визначив, що ч. 1 ст. 6 Конвенції містить невід'ємне право особи на доступ до суду;

це означає, що кожна особа має право на звернення до суду з метою розгляду її справи. Право на доступ до правосуддя впливає з принципу міжнародного права, який забороняє відмову в правосудді (*Голдер проти Сполученого Королівства*, 1975 р.).

Остаточність судового рішення означає, що судові рішення стають остаточними, набувають обов'язкової сили без будь-якого ризику їх відміни (*Брумареску проти Румунії*, 1999 р.).

Незалежний та неупереджений суд, створений на основі закону, є основним елементом права на справедливий суд. Це право включає в себе три взаємопов'язані вимоги до судового органу. У своїх рішеннях ЄСПЛ визначив: (1) «суд, створений на основі закону» стосується питання, чи має орган, який вирішує справу, характеристики «суду» в значенні ст. 6, а також як законність складу суду на національному рівні (*Лавентас проти Латвії*, 2002 р.); (2) «незалежність» — як існування процесуальних механізмів захисту для відокремлення судової влади від інших гілок влади, передовсім від виконавчої (*Кларк проти Сполученого Королівства*, 2005 р.); (3) «неупередженість» — як відсутність упередженості та інтересу стосовно сторін конкретного спору, а також незалежність від впливу сторін спору (*П'єрсак проти Бельгії*, 1982 р.).

Справедливість судового розгляду як ключова складова принципу забезпечення права на справедливий суд у рішеннях ЄСПЛ визначається тим, наскільки «справедливим» був розгляд певного спору на всіх етапах. «Справедливість», з погляду ст. 6, залежить від того, чи було надано заявникам можливості для того, щоб викласти свою позицію в справі і заперечити докази, які, на їхню думку, є помилковими,

а не від того, наскільки правильним було рішення національного суду (*Гефген проти Німеччини*, 2008 р.). Крім того, в деяких рішеннях ЄСПЛ можна віднайти позицію, що «справедливий розгляд» включає в себе такі аспекти правосуддя, як змагальний характер процесу (*Роу Девіс проти Сполученого Королівства*, 2000 р.), рівність сторін (*Брандштеттер проти Австрії*, 1991 р.), особиста присутність (*Екбатані проти Швеції*, 1988 р.) і право на публічний розгляд (*Кембелл і Фелл проти Сполученого Королівства*, 1984 р.).

Розумність строку судового розгляду визначається ст. 6, яка незалежна від того, як національний порядок судочинства визначає тривалість процесуальних дій, оскільки порушення строку давності, встановленими національними законами, необов'язково свідчить про порушення ст. 6. На відміну від багатьох національних систем, у практиці ЄСПЛ не існує часового обмеження для розгляду певного спору і всі спори розглядаються залежно від конкретних обставин. Як впливає з аналізу практики ЄСПЛ, розумний строк визначається в результаті сукупної перевірки, яка ґрунтується на таких критеріях: характер спору (*Мартінс Морейра проти Португалії*, 1990 р.), важкість спору (*Де Клерк проти Бельгії*, 2007 р.), поведінка сторін (*Циммерманн і Штайнер проти Швейцарії*, 1983 р.), поведінка влади (*Претто проти Італії*, 1983 р.).

Таким чином, можна зробити висновок, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод проголошує право кожної особи на справедливий суд. У виконанні цієї теоретичної конструкції ЄСПЛ здійснює спроби надати більш практичного ефекту цьому положенню конвенції для ефективнішої реалізації механізму захисту прав людини.

У своїх рішеннях ЄСПЛ закріпив право на справедливий суд, а також детально охарактеризував кожен з його елементів. Отже, право на справедливий суд є складовою принципу верховенства права, на підставі якого будується демократичне суспільство, до того ж наголошується важлива роль судової системи в здійсненні правосуддя, що є відображенням основної мети діяльності Ради Європи як демократичної інституції.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004. — Назва з екрана.
2. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>. — Назва з екрана.